

מדינה בעלת היסטוריה מפוארת ומפוקפקת ... בעלת נפש חזוכה

מאת פנחים בר-זאב

תארו לעצמכם מדינה בה נולדו רבים מבכירים התרבות יהודית וגדולי מניחי הציונות המודרנית, כגון הבעל שם טוב, רבי נחמן מברסלב, אחד העם, יוסף טרומפלדור, חיים נחמן ביאליק, גולדה מאיר, אפרים קציר, לוי אשכול ורבים נוספים, ולצורך עניינו הסופר שלום עליכם.

תארו לעצמכם מדינה בה מושחתת האנטישמיות בתרבויות העירונית והכפרית, בה נערכו פרעות אינספור באוכלוסייה היהודית, כמו הפוגרומים בעירים זיטומיר, פרוסקורהוב ומקומות יישוב יהודים נוספים, בהם קיפחו עשרות אלפיים את חייהם.

תארו לעצמכם מדינה בה נכחלה האוכלוסייה היהודית ברובה בשואה, לפחות 100,000 מהם בגיא הריגה אחד,abeiiar.

תארו לעצמכם מדינה שמנציחה בו-זמן שניים מאזרחייה המפורסמים על גבי מטבעות זיכרון. מטבע אחד מונפק לכבוד אחד מגדולי הספרים היהודיים בכל הזמנים, ולהבדיל, על מטבע שני מונצח אחד מרצויה היהודים הנתועבים ביותר שנקמו טרם השואה.

אכן, מדינה זו הינה בעלת היסטוריה מפוארת אך גם מפוקפקת; מדינה בעלת נפש חזוכה המנסה להתמודד עם עבר מפואר ומפוקפק גם יחד.

מדינה זו היא אוקראינה, שהנפיקה ב-2009 מטבע זיכרון בערך 5 חריבניא Khryvniya מכף 925. לכבוד יום הולדתו ה-150 של הסופר והמדינאי הגדול בשפת היידיש, העברית והروسית. שולם נאומו ביצ' רבינובייך, הידוע יותר בשם העט שלו, שולם עליכם. על פני המטבע מופיעים דמותו של שולם עליכם ותאריכי לידתו ופטירתו 1859-1916. הכתובת הינו באוקראינית עם אותיות בסגנון עברי: שולם רבינובייך ושולם עליכם, וכן התרגומים של הביטוי שולם עליכם לאוקראינית, "מיו וואם".

על צד הגב (העריך) מופיעים שמו של הבנק המרכזי של אוקראינה, השם Schalom-Aleichem בלאז' וציור של ספר פתוחה. סמל המדינה של אוקראינה מופיע במרכזו העליון של מטבע, אשר כוותו 33 מ"מ, משקלו 15.6 גרם וככמota הנפקתו 5,000 יחידות.

ב-2009 חוגגת אוקראינה גם יום הולדת 130 לאזרח מפורסם אחר, ובעור מעמד זה הנפיק הבנק המרכזי מטבע בערך 2 חריבניא. איש זה, הנחשב לגיבור לאומי ומיסודה של הלאות אוקראינית המודרנית הוא סימון פטליורה Simon Petlyura שנולד בשנת 1879 בעיר פולטאו Poltava. פטליורה היה בחיו עיתונאי, פוליטיקאי, לוחם עצמאיות נגד השלטון הבולשביקי ונשיא המדינה בין השנים 1919-1920. בתקופת עצמאות קצרה, לאחר הכיבוש הסובייטי גלה לפרס, שם נרצח ב-1926 בידי שולם שורצברד, יהודי ממוצא אוקראיני.

בהיסטוריוגרפיה היהודית נחשב סימון פטליורה לאחד מרצויה היהודים הנתועבים לפני השואה. בתקופת שלטונו הקצר אירעו ברחבי אוקראינה פוגרומים רבים, בהם נטבחו בין 35,000 עד 50,000 יהודים. למורת שפטליורה לא השתתף אישיות במעשי הטבח, וכך אלה לרוב על ידי כוחות מיליציה שהיו תחת שליטתו ופיקודו הישיר. בקרב ההיסטוריונים אוקראינים מודרניים רווחת היום הדעה כי פטליורה כלל לא היה אנטישמי, שהוא אף ניסה למנוע את

מעשי הטבח שבוצעו כביכול על ידי כוחות שלא היו בשליטתו, וכי השלטון הסובייטי עמד מאחורי "סיפורי בדיה" אלה במטרה להשחרר את פניו של הגיבור הלאומי האוקראיני. יתר-על-כן, מכחישי מעורבותו של פטליורה בפוגרומים מצינים את העובדה כי זאב ז'בוטינסקי חתם ב-1921 בפראג על הסכם עם מקסים סלאבסקי, Maxim Slavsky, נציגו האישי של סימון פטליורה, לפיו תצערף מיליציה יהודית לכוחותיו של פטליורה בעת פלישתם המתוכננת לאוקראינה, במטרה לשחרר את המדינה מהעול הבולשביקי. מטרת ההסכם הייתה כי המיליציה היהודית תסייע לכוחות הגולים האוקראינים בהגנה על האוכלוסייה היהודית המקומית מפני התקפות ופוגרומים. הסכם ז'בוטינסקי-סלאבסקי מעולם לא יצא לפועל, ולמרות הביקורת הרבה שהותחה בפניו על ידי ארגונים ציוניים שונים על ניסיון חבירתו לפטליורה, הצדיק ז'בוטינסקי את צעדו כניסיון נואש להגן על האוכלוסייה היהודית מפני פרעות.

פני המטבע בערך 2 חרבניה מעוטרים על ידי דיוקנו של סימון פטליורה, שמו באוקראינית ותאריכי לידתו ומוותו 1879-1926.

בצד הגב מופיע סמל הרפובליקה העממית של אוקראינה קצר-הימים (1919-1920) תחת הנהגתו של פטליורה, שמו של הבנק המרכז, וסמלת של מדינת אוקראינה העכשווית בקצתה העליון.

קוטרו של המטבע 31 מ"מ, משקלו 12.8 גרם והנפקתו מוגבלת ל-35,000 יחידות. מטבע זה הוטבע מסגרות

הקרואה "אלפקה" או "כסף גרמני" German silver, נתך המורכב ממנוחות, ניקל וואבץ. מקורו של השם "כסף גרמני" בשימושו הרוב במטבעות של הרפובליקה הגרמנית הדמוקרטית לשעבר - מזרח גרמניה תחת השלטון הקומוניסטי - ודמיונה הרוב של סגסוגת זו לכיס.

אוקראינה 2009. שני מטבעות, אחד שמעלה על נס סופר יהודי גדול, ואחר המנציח צורר ידוע לשמצאה. מדינה שמנסה להתמודד עם עברה המפואר אך גם מפוקפק. מדינה בעלת נש חזיה...
תודה לקובי לידרמן עבור השאלה המבעotta לצורך הכתנת כתבה זו.

